Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 11/09/2026 00:12:23

DOI:10.17951/sb.2022.16.329-331
Studia Białorutenistyczne 16/2022 REVIEWS
ISSN: 1898-0457 e-ISSN: 2449-8270 Licence: CC BY 4.0

Marek Olejnik

Maria Curie-Skłodowska University, Lublin (Poland)
e-mail: marek.olejnik@mail.umcs.pl
https://orcid.org/0000-0002-9157-918X

W walce o tożsamość

Jolanta Darczewska, Joanna Getka, *Na drodze do wolności. Białoruska partyzantka kulturowa w przestrzeni publicznej i w Internecie*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2021, 330 s.

W 2021 r. nakładem Wydawnictw Uniwersytetu Warszawskiego ukazała się monografia autorstwa Jolanty Darczewskiej – znawczyni problematyki bezpieczeństwa obszaru postradzieckiego oraz Joanny Getki – białorutenistki i rusycystki, której szczególnie bliskie są kwestie kulturowe Europy Środkowo-Wschodniej.

Książka jest poświęcona problematyce tożsamościowej. Od odzyskania przez Białoruś w 1991 r. niepodległości problematyka tożsamościowa stała się płaszczyzną walki między aparatem władzy a opozycją. W ciągu ostatnich trzydziestu lat opozycja często manifestowała niezadowolenie w postaci buntów ulicznych: m. in. w odpowiedzi na referendum 1995 r. w sprawie języka i symboliki narodowej, protestując przeciw powstaniu państwa związkowego z Rosją w 1997 r., wyrażając niezadowolenie z wyników wyborów prezydenckich w latach 1999, 2006 i 2010, na masowych obchodach stulecia powstania Białoruskiej Republiki Ludowej w 2018 r. oraz protestując przeciw sfałszowaniu wyników wyborów prezydenckich w 2020 r.

Krytyczny potencjał wyraźnie ujawnił się w oprawie kulturowej tych wydarzeń. Ścisła współpraca autorek rozszerzyła percepcję problematyki tożsamościowej dzięki interdyscyplinarnemu podejściu. Autorki uwzględniły również czynniki globalne, mianowicie, dzięki powszechnemu dostępowi do sieci, łatwemu przekraczaniu granic i możliwości porównania sytuacji na Białorusi i za granicą, Białorusini doceniają wartości uniwersalne, takie jak demokracja, wolność, solidarność społeczna, odpowiedzialność za kraj, przedsiębiorczość.

Takie podejście wpłynęło na odzwierciedlony w strukturze książki obszar badawczy, obejmujący zarówno fizyczną, jak i cyfrową przestrzeń publiczną. Książka składa się z wprowadzenia oraz dwóch części merytorycznych. W pierwszej przedstawiono

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 11/09/2026 00:12:23

łukaszenkowską politykę tożsamości oraz mity i stereotypy, które się nagromadziły wokół niej. Społeczeństwo oporu – na podstawie socjologicznych koncepcji Manuela Castelsa [Castells 2008] i wybitnych polskich kulturoznawców, w tym Wojciecha Burszty [Burszta 2013] – autorki przedstawiły jako skutek tej polityki. Zaproponowany przez to społeczeństwo kulturowy dyskurs tożsamościowy różni się od dzielącego społeczeństwo dyskursu oficjalnego oraz dyskursu opozycji antyłukaszenkowskiej wykluczającego prorosyjską część społeczeństwa. Jego projekt budowania wspólnoty zbiorowej ma charakter inkluzywny, w związku z czym sam proces transformacji tożsamości białoruskiej jest otwarty na różnorodność kulturową i zorientowany na to, co łączy, a nie dzieli Białorusinów, na ich dialog i solidarność.

W części drugiej – *Białoruska partyzantka kulturowa na drodze do wolności* – autorki ukazały kulturowe przejawy sprzeciwu wobec polityki tożsamościowej Aleksandra Łukaszenki. Instrumentami tego sprzeciwu są: transparent jako medium kontrpropagandy, muzyka oporu jako nośnik wartości kulturowych, sztuka uliczna jako forma przejmowania przestrzeni publicznej, mem jako główna cyfrowa forma budowania tożsamości oporu, inne formy przekazu w cyfrowej przestrzeni publicznej wzmacniające nowoczesną tożsamość Białorusinów. Ich szczegółowa analiza prowadzi do wniosku, że w 2020 r. opór niedostrzeganych dotąd grup aktywistów przebudził solidarność społeczną i ducha wspólnotowości obywatelskiej. Po raz pierwszy zmierzono się z wyzwaniem mobilizacji i konsolidacji szerszych kręgów społeczeństwa ponad podziałami kulturowymi.

Książkę dopełniają podsumowanie, bibliografia, spis tabel i spis ilustracji, wykazy haseł transparentowych.

W podsumowaniu zaakcentowano kulturowy wymiar rewolucji nadziei 2020. Zdaniem Jolanty Darczewskiej i Joanny Getki sprawił on, „że w końcu pojawiła się możliwość wyjścia poza sztywne ramy przeciwstawnych modeli rywalizacji stron oficjalnej i opozycyjnej czy rywalizacji idei wschodniosłowiańskiej z autochtoniczną" zaś „dychotomiczny dyskurs polityków oparty był na przestarzałych stereotypach i koncepcjach i wykluczał dialog oraz pluralizm poglądów". Marginalizowano rolę społeczeństwa obywatelskiego lub wcale jej nie zauważano. Biorąc pod uwagę powyższe wnioski, protesty z 2020 można uznać za przełom, który skonsolidował społeczeństwo. Jak się wydaje, daje to szansę na zmianę tożsamości zbiorowej Białorusinów, choć, jak podkreślają autorki, będzie to proces długotrwały i niełatwy.

Monografia jest pierwszą pracą opisującą w kompleksowy sposób wydarzenia na Białorusi, które miały miejsce w 2020 r. To interesującą pozycja wnosząca wiele do naszej wiedzy o sytuacji we współczesnej Białorusi, kraju przez Polaków mało znanym i przez to niedocenianym. Autorki wykorzystują szeroki zasób źródeł i literatury.

Książka poświęcona jest nie tylko problemom politycznym, ale też kulturowym, dzięki czemu jest dla szerokiego spektrum odbiorców.

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 11/09/2026 00:12:23

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Burszta, Wojciech Józef. (2013). *Kotwice pewności. Wojny kulturowe z popnacjonalizmem w tle.* Warszawa: Wydawnictwo Iskry.

Castells, Manuel. (2008). *Społeczeństwo w sieci* [tłum. Mirosława Marody, Kamila Pawluś, Janusz Stawiński i Sebastian Szymański]. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

UMCS